

Clara, R. (red.) e.a., *Kindermishandeling en -verwaarlozing in Vlaanderen. De ervaringen van de vertrouwenscentra van Antwerpen, Brussel en Leuven, Acco, Leuven/Amersfoort, 1990, 188 p.*

Onder de redactie van R. CLARA, hoogleraar emeritus pediatrie van de U.I.A. en met de medewerking van een 10-tal deskundigen uit de medische en psycho-sociale beroepssfeer verscheen bij Acco dit ruim 180 pagina's tellende werk over kindermishandeling.

Het zoveelste werk misschien over deze problematiek, maar niet overbodig als men weet dat wellicht slechts een 10% van het reële aantal gevallen van kindermishandeling in België (naar schatting 25.000 op jaarbasis) gekend is en geholpen wordt en dat dit werk de eerste uitgebreide wetenschappelijke samenbundeling is van de ervaringen ter zake van de 3 vertrouwenscentra (V.A.C.) te Antwerpen, Brussel en Leuven.

Alleszins ook een aanbevelenswaardig werk voor al wie beroepshalve met kindermishandeling te maken krijgt, want de problematiek wordt hier in al zijn facetten en op doorgaans vrij heldere en bevattelijke wijze uiteengezet.

Uitvoerig wordt aandacht besteed aan volgende thema's:

1. Het definitieprobleem, met nadruk op de culturele relativiteit en het belang van het standpunt van het kind;
2. de complexe symptomatologie (diverse vormen van kindermishandeling zoals lichamelijke en emotionele mishandeling, seksueel misbruik, verschillende vormen van verwaarlozing) en de daarmee verbonden diagnoseproblemen;
3. de specifieke gevolgen (de schade voor de emotionele, sociale en psychologische persoonlijkheidsontwikkeling van het kind) en de algemene gevolgen van kindermishandeling (kindermishandeling als intergenerationeel fenomeen);
4. de preventie, waarbij het structurele model dat een sociaal-economisch welzijnsbeleid als voorwaarde ziet voor indijking van het probleem, onderscheiden wordt van het individugerichte medische model dat onder meer het gebruik van risicoroosters als instrument van vroegtijdige opsporing en aanpak bepleit. Het is ons onduidelijk waarom beide modellen a.h.w. tegenover elkaar worden gesteld: moet niet eerder voor een noodzakelijk samengaan van beide preventie-invalshoeken worden bepleit?
5. de hulpverlening: een sterk praktijkgeoriënteerd hoofdstuk waarin zeer concrete informatie wordt geboden over het hulpverleningsproces, de prioriteiten en opeenvolgende stappen in de behandeling en de voor elke ervaren hulpverlener herkenbare valkuilen, die de hulpverlening kunnen belemmeren (weerstand bij de cliënt en bij de hulpverlener, solidariteit en geheimhouding, gebrek aan diagnose ...).

Een leemte in dit hoofdstuk is het feit dat enkel de hulpverlening van de vertrouwensartscentra (het 'medische model') wordt weergegeven. Dat bepaalde centra voor hulpverlening inzake kindermishandeling er een andere visie op

structuur en werking van dergelijke hulpverleningsteams op nahouden, wordt wel zijdelings vermeld maar spijtig genoeg niet toegelicht.

6. Last but not least wordt het hete hangijzer van de (gebrekkige maar zo noodzakelijke) samenwerking tussen hulpverlening en justitie besproken. De auteur van dit stuk is jurist en als zodanig een 'vreemde eend in de bijt', maar hij weet als een uitstekend chirurg, – de medische woordspeling is hier op zijn plaats! – de complexe problematiek van kindermishandeling als juridisch begrip (in België bestaat kindermishandeling met name niet als juridische kwalificatie!) en de onderscheiden juridische interventiemogelijkheden (strafrechtelijke en jeugdbeschermende benadering) en modaliteiten (straffen en beveiligings- versus beschermingsmaatregelen) bloot te leggen en toe te lichten. Vooral voor niet-juristen is dit hoofdstuk m.i. erg verhelderend en verfrissend, vergeleken bij de doorgaans simplifiërende, ja zelfs karikaturale voorstelling van de juridische aanpak van kindermishandeling die we van (para-)medici en hulpverleners gewoon zijn (ook op verschillende plaatsen in dit boek!). HUTSEBAUT toont aan dat de zgn. onverenigbaarheid tussen het hulpverleningsmodel en het juridische model hoofdzakelijk berust op dubbelzinnigheden in de wetgeving (cf. zijn uitstekende analyse van de spanning tussen beroepsgeheim vs. aangifteplicht en plicht tot hulpverlening in noodtoestand) en in de juridische praktijk (de zinvolheid en de doelmatigheid van een soms tegelijk bestraffende, beveiligende en beschermende justitiële interventie wordt in vraag gesteld). Hij pleit voor de ontwikkeling van samenwerkingsmodaliteiten tussen hulpverlening en justitie (een 'harmoniemodel' i.p.v. een conflictmodel) waarbij in een gecoördineerde actie voorrang wordt verleend aan de hulpverlening maar het bestaansrecht, ja zelfs het nut en de noodzaak van een justitiële aanpak als ultieme interventiemogelijkheid, expliciet wordt erkend.

In het kader van het nieuwe jeugdrecht binnen de Vlaamse Gemeenschap meent hij een aanzet daartoe te vinden in de grotere structurele onafhankelijkheid van de Comités voor Bijzondere Jeugdzorg (tegenover de gerechtelijke bescherming uitgaande van de jeugdrechtbanken) en in het nieuwe instituut van de bemiddelingscommissie als buffer tussen hulpverlening en gerechtelijke interventie.

Of deze vernieuwingen zullen volstaan om de noodzakelijke constructieve samenwerking tussen hulpverlening en justitie op het vlak van kindermishandeling te realiseren, is nog de vraag. 'Overleg' op beleidsvlak en de structurele vastlegging van de resp. bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn daartoe een absolute noodzaak, cf. o.m. het succesvolle Canadese samenwerkingsmodel dat hiervan een uitstekende toepassing is. (Een bespreking van buitenlandse regelingen en ervaringen had in dit boek wel op zijn plaats geweest).

Juist een gebrek aan overleg bij de totstandkoming van het nieuwe Jeugdrecht heeft ertoe geleid dat in Vlaanderen heel wat justitiële instanties de voormelde vernieuwingen als terrein- en bevoegdheidsverlies ervaren. De eventuele positieve weerslag ervan op de globale aanpak van kindermishandeling zal dan ook eerder door lokale omstandigheden en door individuele personen worden bepaald.

K. KLOECK